

Aldjon meg téged az Úr
és őrizzen meg téged, ra-
gyogtassa rát arcát az Úr
és kegyelmezzen néked,
fordítsa feléd arcát az Úr
s adjon békét tenéked!

Szám 6.24-26

Új Ember

MAGYARORSZÁG KATOLIKUS HETILAPJA

Ingyenes melléklet • Kultúra, műsorújság
Mértékadó
LXXIX. évf. 11. • (3890.)
2023. március 12. • Ára 360 Ft

Legyünk „őrzői” Krisztusnak, a teremtett világnak és egymásnak!

Ferenc pápát tíz éve, 2013. március 13-án választották meg Szent Péter utódának, Krisztus 266. helytartójának. Ezt a lapszámot neki szenteljük. Teológusokat, egyetemi tanárokat kérünk fel, hogy legyenek segítségünkre, és világítanak rá a Szentatyá pontifikátusának lényegére, súlypontjaira. A lapszám legelején szeretnénk „szót adni” az ünnepeltnek, akit hamarosan ismét Magyarországon, Budapesten köszöntetünk 2023. április 28.-30. között. Beszédei közül azt adjuk közre, amelyet legelőször mondott el, és ami mondanandójának aktualitásából azóta semmit sem vesztett.

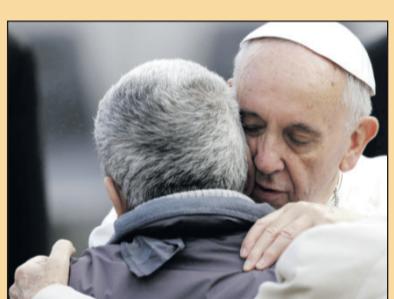
Kedves Olvasóink! Fogadják szeretettel ünnepi lapszámunkat, olvassák, és a nagybőjtben legyen életünk jobbítására minden írás, amely helyet kapott benne. Elsőként az a homilia, amit Ferenc pápa azon a szentmisén mondott el, amellyel Róma püspökeként megkezdte péteri szolgálatát 2013. március 19-én, Szent József főünnepén.

Kedves Testvéreim és Nővéreim! Hálát adok az Úrnak, hogy a péteri szolgálatomat kezdő szentmisét Szent Józsefnak, Szűz Mária hitvestársának és az egyetemes Egyház védőszentjének ünnepén mutathatom be. Igen jelentőségteljes egybeesés ez, egyben mélyen tisztelet elődöm névnapja is: szeretettel és hálával telve közel vagyunk hozzá imáinkban.

(Folytatás a 3. oldalon)

Fotó: Merényi Zita

Isten irgalmaságának
hírnöke
7. oldal

A Laudato si' Ferenc pápája
11. oldal

Tíz év a képek tükrében
12. oldal

A család küldetése a hit és a szeretet átadása

Acsalád mint a társadalom alapvető sejtje Ferenc pápa szívügye; pasztorális küldetésének középpontjában helyezkedik el, és hozzá kapcsolódó gondolatai melltő folytatását jelentik a Szent II. János Pál pápa Familiaris consortio (FC) kezdetű apostoli budzításában megfogalmazott, majd a test teológiájának tanítása által megkezdett útnak.

II. János Pál pápa első nagy katekézissorozatában – amelynek *A test teológiája* címét adta – bíbliai alapon elmélkedik a férfi és a nő szexuálitásban megélt intimitásának hivatásáról. Ehhez a tematikához hasonlítható, hogy Ferenc pápa, ha nem is a katekéziseiben, de az első püspöki szinódus folya-

mán, amely a családról szól, kifejezi a férfi és a nő egységből születő család nélkülözhetetlenségét.

(Folytatás a 8. oldalon)

Isten végletes szépségének visszatükröződése

**Máriás megnyilvánulások
a péteri szolgálat első évtizedében**

Ferenc pápa máriás tanítását értékelve megállapíthatjuk, hogy péteri szolgálatának első évtizede során új hitigazság meghatározására nem került sor. Máriára való utalások azonban – elődeihez hasonlóan – az ő megnyilvánulásait is gyakran zárják, és spontán megszólalásaiiból is világossá válik, hogy a Szűzanya igen fontos számára.

A Szentatyá nemcsak szolgálata megkezdésekkel fordult a Szűzanyához, de nagyobb utazásai előtt is szívesen keresi fel a Santa Maria Maggiore-bazilikában a *Salus populi romani* ikonját, hogy „anyai csókkal” induljon útnak, és az Örökká-

rosba visszaérkezve hálás lelkülettel tesz látogatást ugyanazon „szülői házban”. Dél-amerikai szellemi-lelki örökségét is gondozva, minden év decemberében lelkes szeretettel ünnepeli meg a Guadalupei Szűzanyát. A Mária-kegyhelyek egyébként is fontosak számára, apostoli útfajai során számos ilyen kultusz helyen is megfordult, nem csak a katolikus hívekhez szólva.

Egy loretói zarándoklat résztvevőihez e szavakkal fordult: „A zarándokút az élet jelképe, elgondolkodtat, hogy az élet: úton levés, út.

(Folytatás a 2. oldalon)

Az ember öröme és nyomorúságára összpontosítva

Beszélgetés Tózsér Endre piarista szerzetessel, a pápa beszédeinek magyar fordítójával

Buenos Aires érsekét, Jorge Mario Bergogliót tíz évvel ezelőtt, 2013. március 13-án választották pápává. Beszédeinek, írásainak, körlevéleinek magyar nyelvű fordítója Tózsér Endre, aki Ferenc pápa pontifikátusának kezdeteitől végzi szolgálatát a Magyar Kurír és az Új Ember fejlettében. Vele beszélgettünk.

– Tíz év óta télen-nyáron, ünnep- és hétköznapokon, reggel és este, apostoli utak esetében éjszaka és hajnalban is állhatatosan, fáradhatatlanul fordítja Ferenc pápa beszédeit. Hogyan kezdődött a szolgálata?

– Középiskolás korom óta szerettem volna fordító lenni. Akkor még csak oroszt és latinat tanultam, mindenkorban nagyon szerettem. Először németből fordítottam, 1992-től, Carlo Maria Martini elmélkedéseit, teológiai-filoszfiai szövegeket, főleg a *Teología* és a *Vigilia* folyóiratoknak. Nagy megtiszteltetésként éltem meg, amikor az Osiris Kiadó a Martin Heidegger-összkiadásban (az *Útjelzők* című kötetben) a fenomenológia és a teológia kapcsolatáról szóló írást az én fordításomban jelentette meg. Legutóbb németből Walter Kasper *A család evangéliuma* című kötetét fordítottam a Jezsuita Kiadó számára. Római teológiai tanulmányaim után kezdtem el olaszból fordítani, és salamancai tanulmányaim után spanyolból. Szentszéki szövegeket 2005-től fordítok. 2013. március 13-án nagyon boldog voltam, amikor Jorge Mario Bergogliót választották pápává.

(Folytatás a 9. oldalon)

ISSN 0133-1205

9 770133 120548

Isten végétlen szépségének visszatükröződése

Máriás megnyilvánulások a péteri szolgálat első évtizedében

(Folytatás az 1. oldalról)

Ha valaki nem jár, egy helyben marad (...) Gondoljatok a vízre: amikor a víz nem a folyóban van, akkor nem jut előre, hanem egy helyben áll, megrömlök." Számunkra talán az egyik legemlékezetesebb kegyhelylátogatása a 2019-es csíksomlyói szentmise volt, melynek homiliájában a népek, felekezetek testvérei egységét, békés párbeszédét és Krisztusban való növekedését is kérte.

A Szentatyája különös szereettel fordul Mária jegyese, Szent József felé is. *Patris corde* apostoli levelében úgy tekint Jézus nevelőatyára, mint szeretett, gyengéd, engedelmes, elfogadó, teremtő bátorosságú, dolgozó és árnyékként kísérő apára. De a Szent Család tagjait sem ki-mélt megpróbáltatásoknak hittel és egymás iránti hűséges szeretettel való megküzdését is gyakran hangsúlyozza. Nemegyszer von párhuzamot Egyiptomba való menekülésük és a menekültek viszontagságai között. Egyik imájában így könyörög: „Názáreti Szent Család, soha többé ne kelljen megtapasztalnunk családjainkban az erőszakot, a bezárkózást és a megoszlást; mindenek, akik megsebözödtek vagy megbotránkoztak, találjanak hamar visszatájt és gyógyulást.”

Ferenc pápa megszólalásait egyszerű, néha meghökkentően erős szavak, kifejező, ugyanakkor hithű fordulatok népesítik be. A kánai csodáról elmélkedve ilyen, nem minden nap megközelítéssel találkozunk: Mária „a minden figyelmes barátinő, aki ügyel arra, hogy életünkben soha ne hiányozzék a bor” (*Evangelii gaudium*, 286). Népies, egyszerűen kifejtett, mégis magvas eszmefuttatásai által mintegy gyermeki szívvel csodálkozik rá hitünk titkaira és az üdvöltetni szereplők életére. Egy, Mária édesanyjáról kézszült ábrázolásra tekintve például ilyen szavakkal tesz észrevételt: „Szent Anna szobra nincs megkoronázva, a lánya, Mária, megkoronázott. És ez szép. Szent Anna az az asszony, aki előkészítette lányát, hogy királynővé legyen, a menynek és a föld királynőjévé. Szép munkát végzett ez az asszony!”

Feltűnő, hogy komolyabb megnyilvánulásaiban a Szentatyája milyen sokszor illeti Máriát az Itáliában honos, népies, bensőséges „Madonna” megszólítással. De más, újszerűnek ható címet is alkalmaz Isten Anyjára, olyanokat, mint például a „figyelmes hallgatás és szemlélődés Szüze”, „a közelések Anyja”, „az örökké menyegző Menyasszonya”, „pedagógusnő”, „menekültek Menedéke”, „az új evangeliáció Csillaga”.

A világszerte egyre inkább elmérgesedő konfliktusok közepe - melyeket a Szentatyája már néhány évvel ezelőtt is „darabokban zajló világháború” névvel illetett - kitartóan kéri a Béke Királynőjének közbenjárását, aki figyelmünket Fiára, a Béke Fejedelmére irányítja. Mivel a népi imádságok egyáltalán nem elhanya-

olandók számára, fáradhatatlanul buzdít a rózsafüzér kitartó imádkozására is, amely hozzájárul többek közt a szívek és a világ békéjéhez. Magam is kedves emlékként őrzöm, hogy amikor 2019-ben vezetésemmel az esztergom-szeminárium növendékei a római Szent Péter téren Ferenc pápával személyesen találkoztak, a Szentatyája rövid üzenetével a kispapok lelkére kötötte: „Imádkozzátok a rózsafüzért!”

Róma püspöke – különösen december 8-án – szívesen elmélkedik Mária szeplőtelenességről: „ami Mária számára kezdetben volt, az számunkra a végén lesz, miután Isten gyermekének megtisztító »fürdőjén« áthaladtunk”. A Szentatyája találó képpel érzékelte azt is, hogy Mária életszentsége megdicsőülésével nyer beteljesedést, így személyében egyedi, páratlan módon meg-

A fatimai jelenések századik évfordulóján (Jelenések kápolnája, 2017. május 13.)

Aranyrózsa adományozása a csíksomlyói Szűzának (2019. június 1.)

jelenik az újjáteremtett ember: „amikor az ember a Holdra tette a lábat, egy híres mondás keletkezett: »Kis lépés ez az embernek, de nagy ugrás az emberiségnek«. (...) Mária

mennybe való felvételével egy végtelenül nagyobb történelmi előrelépést ünneplünk. A Madonna a mennyországba tette be a lábat: nem csupán

lelékben jutott oda, hanem testben is, egész valójában”. A Szeplőtér megdicsőüléséhez hasthatós erőforrás a földi küldemeinkhez.

A Názáreti Szűz erényei között alázatát, egyszerűséget, elmélkedő szívnek csendességet, Istenben bízó hitet nemegyszer elénk állítja a pápa. Chrisus vivit kezdetű apostoli buzdításában (nn. 43–48) bátorítja a fiatalokat: Mária igényének ereje van, ő nem habozott örömmel, nagylelkűen dönteni. Többször is vizszatér máriás gondolataiban a varandós Mária útra kelésére, amikor készséges szívvel, sietve ment Erzsébethez. Kedves téma Ferenc pápa számára az

Mária Istenre hagyatkozó odahallgatása; egyszerre tanítványi és anyai mivolta; az Egyház tagjainak irányába is kiterjedő Istenanyasága; ártatlan tisztsága és a Lélek által

engedelmes igenje; női, asszonyi mivolta; anyai gesztszusi: tekintete, elmélkedése, gyermeket gyengéden kézen ragadó támogatása; a szükséget szenvedők és megsebzettek felé is megnyilvánuló altruizmus; a zarándok Egyházat is hathatósan segítő diszkrét, vélünk együtt úton levése; védelmező anyai tekintete, melynek sugarában „nem lehetünk árvák”; övéhez való, erőt adó közelsége szintén vissza-visszatérnek Ferenc pápa elmélkedéseiben. A Szentatyája arra is szívesen emlékezett, hogy Mária anyai szeretettel látogatja meg gyermeket, valahányszor azok fölkeresnek egy Mária-kegyhelyet. Aparecidában így fogalmaz: „eljöttünk, hogy Mária házában ajtaján zörgessünk. Ő ajtót nyitott, beengedett minket és Fiát mutatja nekünk”. Ekkor még tisztábban érezzük: ő az Irgalmasság Anyja, a Béke Királynője, a Remény Anyja, a Betegek Üdve.

Ez utóbbihoz kapcsolódóan emlékezzünk Ferenc pápa felajánló imájára, mellyel a pandémia idején a Római Nép Üdvösségeinek segítő közbenjárását kéri: „Ó, Mária, te mindenig az üdvösséggel és a remény jeleként ragyogszer utunkon. (...) Rád bízzuk magunkat, (...) te tudod, mire van szükségünk, és biztosak vagyunk, hogy gondoskodni fogsz arról, hogy mint a galileai Kánában, visszatérhessen az örömmel és az ünneplés a mostani megpróbáltatások után. Isteni Szeretet anyja, segíts, hogy felismerjük és elfogadjuk az Atya akaratát.”

Érezhető, hogy a Szentatyája nemcsak tiszteleti, hanem mélyen szereti is Máriát. Istenanyaságát, mint minden heyles Mária-kultusz eredőjét, egyszerű szavakkal hangsúlyozza. Szívesen időzik lelékben az Istenszülővel a betlehemi jászolnál, a Máriával együtt Jézust hallgató tanítványi közösségen és a keresztről. Ferenc pápa a nagycsürtörtöki krizmaszentelési szentmiséken nemegyszer a Római Főegyházmegye papjai elé idézi Mária alakját. A Papok Édesanyját a „közelség Madonnája” névvel is illette, 2017-ben pedig egyszerű szavakkal megállapította: „A Szűzának nélkül nem haladhatunk előre papságunkban.”

A felszabadítás teológiájának érintését kétségtelenül tapasztaljuk abban, hogy az argentin pápa különös figyel-

met fordít a *Magnificat* mint a „remény énekére”. A megalázott kicsinyek felemelésének, a társadalomi igazságosság szorgalmazásának téma azonban nem lendül át hittől elrugászkodó túlzásokba, sem „ földi mennyország”-keresésbe, hanem Mária lelkületének megfelelően végso célként „felfelé tekintő” marad. Az Istenszülővel foglalkozó tudósok előtt is megfogalmazza: „a Lélek arra hív, hogy újra fogadjuk be a »biztos remény és vigasztalás jelét«, melynek neve, arca és szíve Máriaé, aki asszony, tanítvány, anya és barát (...). A Madonna testvérvünkkel tette Istenet, és amennyiben anya, képes testvéribbenni az Egyházat és a világot”. Mária nem csupán a Krisztushívők „sajátja”: a keresztláttal álló Istenszülőre „mindenki Anyjaként” tekinthetünk: az új Eva is „minden élő Anyja” (Ter 3,20), sőt „az egész teremtés Királynéja”.

Ferenc pápa egyszerű szavakkal bátorít: a lelke „turbulenciák” közepette gyűlünk össze mindig Isten Anyjának köpenye alatt, és tegyük magunkévé az üldözött keresztényeket. Mária és az Egyház szúzi anyaságát lényegelően összekapcsolja: „miként Mária, úgy mutatja az Egyház is mindenkinél Isten »jelét«”. VI. Pál lelke örökségét folytatva Ferenc pápa is rámutat: Isten népe Máriával együtt járja földi életének zarándokúját,

,

Népies,
egyszerűen kifejtett,
mégis magvas
eszmeffuttatásai által
mintegy gyermeki
szívvel csodálkozik rá
hitünk titkaira
és az üdvöltetni
szereplők életére

akárcsak az „emeleti teremben” imádkozó, majd a külde-tésüket Lélek-hordozóként teljesítő apostolok.

A papokhoz – csakúgy, mint János apostolhoz – különösen közel áll Krisztus Anyja, és ha befogadják „házukba”, egész életükbe, akkor ez az anyai támasz a nehézségekben érezhetően a javakra válik az örömhírt továbbadó fáradozásai közepette. Ferenc pápa a nagycsürtörtöki krizmaszentelési szentmiséken nemegyszer a Római Főegyházmegye papjai elé idézi Mária alakját. A Papok Édesanyját a „közelség Madonnája” névvel is illette, 2017-ben pedig egyszerű szavakkal megállapította: „A Szűzának nélkül nem haladhatunk előre papságunkban.”

Miközben szeretettel vár-juk, hogy Péter utódát hazánkban újra személyes vendégül láthatssuk, erősítsek hitüket a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus végen, 2021. szeptember 12-én a Hősök terén elhangzott szavai: „Régen ti, magyarok tiszteletből nem mondattok ki Mária nevét, hanem úgy szólítottatok meg, mint a királynét. A »Boldogasszony, régi nagy pátrónátok« kísérjen és áldjon meg benneteket!”

Kovács Zoltán

Fotó: Vatican News

Legyünk „őrzői” Krisztusnak, a teremtett világnak és egymásnak!

(Folytatás az 1. oldalról)

Szeretettel köszöntöm bíboros- és püspöktisztevéreimet, a papokat, a diákokat, a szerzeteseket és az összes vallági hívőt. Köszönöm a többi egyház és egyházi közösségek képviselőinek, valamint a zsidó közösségek képviselőinek, hogy megtiszteltek jelenlétével. Szívből üdvözöl az állam- és kormányfóket, a világ számos országának hivatalos külüdttségét és a diplomáciai testületet.

Az evangéliumban hallottuk, hogy „József úgy tett, ahogy az Úr angyala parancsolta neki, és magához vette feleségét” (Mt 1,24). Ezekben a szavakban már benne rejtik a küldetés, amelyet Isten Józsefre bíz, tudnillik, hogy custos, őr legyen. Kinek az őre? Márianak és Jézusnak; de ez az őrzés azután kiterjed az Egyházra is, ahogyan Boldog II. János Pál hangsúlyozta: „Ahogyan Szent József szereettel gondoskodott Máriaról és örömmel nevelte Jézus Krisztust, úgy őrzi és oltalmazza az ő titokzatos testét, az Egyházat is, amelynek a Szent Szűz előképe és mintaképe” (*Redemptoris Custos* apostoli budzítás, 1).

Hogyan végezi József ezt az őrzést? Tapintatosan, alázatosan, csendesen, de állandó jelenlettel és teljes hűséggel, ak-

kor is, amikor nem érti a dolgokat. A Máriaval kötött házasságtól a tizenkét éves Jézusnak a jeruzálemi templomban történő megtalálásáig minden pillanatot gondoskodóan és egész szeretetével kísér. Felesége, Mária mellett van az élet derűs és borús perceiben, a betlehemi népszám-

landó figyelemmel Istenre, nyitottan az ő jeleire, készségesen szolgálva az ő tervét, s nem annyira a sajátját. Ez az, amit Isten Dávidtól kér, ahogyan az olvasmányban hallottuk: Isten nem ember által épített házat akar, hanem az ő igéjéhez, az ő tervéhez való hűséget; maga Isten az, aki a házat építi, de az ő Lelke által megjelölt elő kövekből. József pedig azért „őrző”, mert tud hallgatni Istenre, hagyja, hogy az ő akaratára vezesse, és épp ezért még érzékenyebb a rábízott emberek iránt, reálisan tudja értelmezni az eseményeket, odafigyel a környezetére, és a legbőlcsebb döntéseket tudja meghozni. Benne, kedves barátaim, meglátjuk, hogyan kell válaszolnia az embernek Isten hívására: készségesen, serényen. De azt is látjuk, mi, illette ki a kereszteny hivatás középpontja: Krisztus! Őrizzük Krisztust életünkben, hogy őrizzük a többi embert, hogy őrizzük a teremtett világot!

Az őrzés hivatása azonban nemcsak minket, keresztenyeket érint, hanem van neki egy előzetes dimenziója, mely egyszerűen emberi, és mindenkit érint. Őriznünk kell az egész teremtett világot, a teremtett világ szépségét, ahogyan azt a *Teremtés könyve* mondja, és ahogyan Assisi Szent Ferenc megmutatta nekünk: tiszteletet kell tanúsítanunk Isten minden teremtmé-

Az őrzés ekképpen megköveteli, hogy vigyázzunk érzésekire, a szívünkre, mert éppen belőle indulnak ki a jó és a rossz szándék: az építők és rombolók egyaránt!

lálásra való utazásuk során, a szülés aggódással és örömmel teli óráiban; Egyiptomba megnékülsük drámai napjaiban, s amikor kétségebesetten keressik Jézust a templomban; majd pedig a názáreti ház minden napjai során, a műhelyben, ahol mesterségére tanította Jézust.

Hogyan éli meg József a hivatását, Márianak, Jézusnak, az Egyháznak az őrzését? Ál-

Megválasztása után a Szent Péter-bazilika erkélyén

nye iránt és a környezet iránt, amelyben élünk. Őriznünk kell az embereket, gondoskodnunk kell mindenkitől, minden emberről, szeretettel, különösen a gyermekkről, az idősekről, a gyengébbekről, és azokról, akik gyakran a szívünk perifériájára szorulnak. Törődnünk kell egymással a családban: a házastársak vigyáznak egymásra, majd szülőként gondoskodnak gyermekkről, idővel pedig a gyermekek válnak szüleik őrzőivé. Ide tartozik a barátságok őszinte megélésre, melyek kölcsönös őrzést jelentenek, bizalomban, tiszteletben és jóakaratban. Végeredményben minden az ember gondjára van bízva, és ez a felelősség mindenki körére lesz elosztva.

Ehhez még egy megjegyzést szeretnék fűzni: a gondoskodás, az őrzés jóságát kíván, megkívánja, hogy gyengéssel éljük meg. Az evangéliumban Szent József erős, bátor, keményen dolgozik embereként jelenik meg, de lelkében nagy gyengédség él, mely nem a gyengék erénye, épp ellenkezőleg, erőslélkűségről, odafigyelésre, együttérzésre, mások iránti valódi nyitottságra, szeretetre való képességről árulkodik. Nem szabad felünk a jósagtól, sem a gyengédségtől!

Ma, Szent Józseffel együtt azt is ünnepeljük, hogy Róma új püspöke, Péter utóda megkezdi szolgálatát, mely hatalommal is jár. Kétségtelen, hogy Jézus Krisztus hatalmat adott Péternek, de milyen hatalmat? Jézusnak a Péterhez intézett háromszoros kérdését a szeretetre való háromszoros meghívás követi: legalábban báránymat, legalábban juhaimat. Sose felejtjük el, hogy az igazi hatalom a szolgálat, és még a pápának is, hogy hatalmat gyakorolhasson, egyre jobban kell helyezkednie abba a szolgálatba, amelynek tündöklő csúcspontja a kereszten van; Szent József alázatos, konkréten, hitben gazdag szolgálatára kell tekintenie, és hozzá hasonlóan ki kell tárnia karját, hogy őrizze Isten egész népét, hogy szeretettel és gyengéden fogadja az egész emberiséget, különösen a legszegényebbeket, őrizni önmagukat: ez az a szolgálat, amelyet Róma püspökének végeznie kell, de amelyre mindenkor megírásával kaptunk, hogy felragyogtatjuk a remény csillagát: szeretettel őrizzük azt, amit Isten felünk ajándékozott!

Órizni Jézust Máriaval, őrizni az egész teremtett világot, őrizni minden embert, különösen a legszegényebbeket, őrizni önmagukat: ez az a szolgálat, amelyet Róma püspökének végeznie kell, de amelyre mindenkor megírásával kaptunk, hogy felragyogtatjuk a remény csillagát: szeretettel őrizzük azt, amit Isten felünk ajándékozott!

Kérem Szűz Márianak, Szent Józsefnek, Szent Péternek és Pálnak, Szent Ferencnek a közbenjárását, hogy a Szentlélek kísérje szolgálatomat; és mindenjáratoknak mondjam: imádkozzatok érem!

Amen.

Fordította: Lisztovszki Tünde

Fotó: Vatican News

Aldásra várva, a nép imáját kérve a Szent Péter-bazilika erkélyén

Először is imádkozni szeretném emeritus püspökünkért, XVI. Benedekért. Imádkozunk érte együtt, hogy az Úr megáldja és a Szűzanya oltalmazzá!

A Szentatyáha ezután elismáldozta a híveket a Miatyánkot, az Üdvözléget és a Dicsőséget, majd így folytatott:

„Most pedig induljunk el ezen az úton: a püspök és a nép közös útján. A római egyház útja ez, azé a városé, amely a szeretetben minden egyházat vezet. A testvériség, a sze-

Ferenc pápa Urbi et orbi áldást adott minden jelenlévő hívőre, majd így búcsúzott tőlük:

„Testvérek, elkészönök. Nagyon köszönöm, ahogy fogadtatok. Imádkozzatok értem, és hamarosan újra találkozunk! Holnap a Szűzanyához szeretném menni imádkozni, hogy oltalmazzá Rómára egész városát. Jó éjszakát és jó pihenést!”

Fordította: Lisztovszki Tünde

A béke hírnöke

Hadd kezdjem egy személyes emlékkel arról a napról, amikor Jorge Mario Bergogliót pápává választották. A közösséggel éppen hajléktalanoknak vittünk vacsorát a budapesti Ferenciek terére. Akkor jött a hír, hogy a buenos airesi bíboros érsek kapta meg a fehér füst-höz elegendő számú szavazatot. Ismeretlen volt számomra. A világjában nem szerepelt az esélyesek között. Szinte rögtön azt is megtudtuk, hogy a Ferenc nevet választotta. A *poverello*, Assisi szegénykeje nevét, aki nem akart regulálat adni testvéreinek, ehezett azt kérte tőlük, hogy az evangélium *sine glossa* legyen a regulájuk. Mi minden idéz föl ez a csöppet sem aulikus, pápák által korábban soha nem választott név! (Igaz, már XXIII. János is meglepte a világot, amikor a szeretett apostol nevét, az olasz nép fiai köztött is gyakori *Giovannit* választotta.) Bergoglio névválasztásában szerepet játszott a szegények iránti szeretet, annak vége, hogy az Egyház a szegények egyháza legyen. És persze a béke álna annak a Ferencnek a példája nyomán, aki korát évszázadokkal megelőzte kereszteny alternatívát ajánlott a keresztes háborúkkal szemben, amikor Damiettában fegyvertelénél átkelt a frontvonalon, hogy Malek al-Káim szultánnal párbeszédet kezdjen. Mindez visszautal egy másik szent, II. János Pál pápa alakjára is, aki a történelemben először intézett pápa enciklikát nem csak a katolikusokhoz, hanem „minden jókatrú emberhez”. *Jamais plus la guerre!* Soha többé háborút! – fejezte ki szenvendélyes szavaival az emberiség végett Szent VI. Pál pápa, amikor – a pápák között a történelemben elsőként – az ENSZ közgyűlésén szólalt fel 1965-ben. Itt idézte a nem sokkal korábban meggyilkolt Kennedy elnök intilmét, amit később majd Ferenc pápa is elismétel: „Az emberiség veszen véget a háborúknak, különben a háború vet véget az emberiségnek.” Szent II. János Pál saját magát a II. világháború túlélőjének tekintette. Számos kortársához és barátjához hasonlóan bármikor elvihették és megölhették volna őt is a náci megszállók. Láttá hazája csaknem teljes elpusztítását. Krakkói érsekként később egyházmegyeje területéhez tartozott Auschwitz is. Assisiben 1986-ban ő élt ezzel a gyönyörű metaforával: A béke olyan műhely, ahol mindenki dolgozhat, nemcsak

Találkozó Ahmad et-Tajjebbel, az Al-Azhar Egyetem főimámjával és az emberi testvériségről szóló dokumentum aláírása (Abu-Dzabi, 2019. február 4.)

el a békével, de minden elveszhet a háborúval”. Esdeklése eredménytelen maradt. Szent XXIII. János 1963-ban megírta az első, teljes egészében a békének szentelt Pacem in terris kezdetű enciklikát, miután a világ a kubai rakéta-válság idején minden addiginnál közelebb került a nukleáris világháborúhoz. A történelemben először intézett pápa enciklikát nem csak a katolikusokhoz, hanem „minden jókatrú emberhez”. *Jamais plus la guerre!* Soha többé háborút! – fejezte ki szenvendélyes szavaival az emberiség végett Szent VI. Pál pápa, amikor – a pápák között a történelemben elsőként – az ENSZ közgyűlésén szólalt fel 1965-ben. Itt idézte a nem sokkal korábban meggyilkolt Kennedy elnök intilmét, amit később majd Ferenc pápa is elismétel: „Az emberiség veszen véget a háborúknak, különben a háború vet véget az emberiségnek.” Szent II. János Pál saját magát a II. világháború túlélőjének tekintette. Számos kortársához és barátjához hasonlóan bármikor elvihették és megölhették volna őt is a náci megszállók. Láttá hazája csaknem teljes elpusztítását. Krakkói érsekként később egyházmegyeje területéhez tartozott Auschwitz is. Assisiben 1986-ban ő élt ezzel a gyönyörű metaforával: A béke olyan műhely, ahol mindenki dolgozhat, nemcsak

Egy erőteljes és kivételes gesztus a béke érdekében – dél-szudáni állami és egyházi vezetők a Vatikánban (2019. április 11.)

ként, amelynek akár a szolgálati szeretet minden napra cselekedeteivel is elég lehet tenni.

Ferenc pápa számtalan szor megnyilvánult a békével kapcsolatban. Idevágó szavait és gesztusait lehetetlen volna e helyütt számba venni. Néhány kiemelésére van csupán lehetőségem.

Ferenc pápa péteri szolgálatának viszonylag már az elején feltűnhetett, hogy – Róma „szinte a világ végéről érkezett” püspökeként – utazásai során nem a nagy világi vagy vállási központokat, hanem inkább a földrajzi és egzisztenciális értelemben vett peremvidékeket részesített előnyben. Az irgalmas rendkívüli szentévének hivatalos megnyitása előtt, 2015 novemberének végén a Közép-afrikai Köztársaság fővárosában, Bangui-ban nyitotta meg az ottani katedrális szent kapuját. „Ma a világ spirituális fővárosa Bangui” – mondta. Ferenc tudja, hogy amint Jézus annak idején a szegény és zavaros helyzetű Galileában, a Római Birodalom perifériájának a perifériáján kezd-

te meg az örömhír hirdetését, úgy ma is ezeken a helyeken van talán a legnagyobb szükség az evangéliumra. Az olyan helyeken, mint a Közép-afrikai Köztársaság, amely képtelen kikeveredni az etnikai és vallási megosztottság örvényéből; ahol az állam legfeljebb a nagyobb városokban van jelen, s a vidéket – mint oly sok helyen Afrikában – fegyveres milíciák uralják. A pápa nemcsak a helyi katolikusokkal, hanem a muszlim közösséggel is találkozni akart, ezért – ahogy a France 24 tudósítója fogalmazott – elmerészke dött a világ egyik legveszélyesebb városnegyedébe, hogy felkeresse a főváros nagymecsetét. Itt a helyi imámmal egyetértettek abban, hogy keresztenyeknek és muszlimoknak testvéreként kell élniük. Csak a Közép-afrikai utazást követően került sor az ilyenkor szokásos szertartásra Rómában, a Szent Péter-bazilikában szent kápujánál. Az üzenet világos: az isteni irgalom első címzettjei a kisemmizettek, az elnyomottak, az erőszakot szerve-

zők, a földrajzi és egzisztenciális perifériák lakói.

Általában elmondható, hogy az egymást követő pápák tanításában nagy a folytonosság. A hangsúlyeltolódások sokszor a személyes stílusnak, a temperamentumnak, bizonyos gesztusok használatának tulajdonítható. Ferenc pápa sokszor ámulatba ejtő megnyilvánulásai közül is kitűnik talán az, ami a délszudáni vezetők, a kormány és a fegyveres ellenzék római békétárgyalásai alkalmával történt: az idős pápa a küldöttségek tagjai elé térdelt, és megcsökolta a lábukat. A történetről készült tudósítás felidézte bennem Zeffirelli *Napfír*, *Holdnővér* című filmjének egyik leghatásosabb jelenetét, amikor III. Ince leszáll a pápai trónról, és lábcsoikkal illeti az előjáró, szerény csuhába öltözött, mezítlábas Assisi Ferencet, aki elismerést kér új rendjének. Ferenc, a pápa nem általában könyörögni a délszudáni vezetőknek, hogy tegyenek meg minden házajuk, Afrika e legfiatalabb országának békéjéért, hogy a hálás utódok a haza atyaiként emlékezhessenek rájuk.

Bergoglio pápáként Assisi szellemének hű folytatóna. Az Assisi szellemében rendezett békemádságokon többször is részt vett. A II. János Pál pápa által összehívott első találkozó harmindig évfordulójára rendezett assisi találkozón a „közöny pogányságától” óvta a vallási vezetőket (míg korábban beszélt már a „közöny globalizációjáról”). Isten neve a Béke, mindenáron ábrahámi vallás szerint. Ha ezt a nevet hívjuk segítségül, megmenekülünk ettől a „praktikus” pogányságtól vagy ateizmustól, amikor úgy élünk, mintha Isten nem várna imádságunkat, solidaritásunk és együttérzésünk jeleit a történelemben. Mert egyébként, ha beletörődünk, a háborúk elhúzódnak, amint számos afrikai példa vagy építő – mutatható – az erőszak örvényéből, és – félő – mutatható majd az Ukraina elleni háború is.

A béké magisztériuma nem

fél az erős, nyugtalánító üzenektől. Ferenc pápa már jóval 2022. február 24-e, Oroszország Ukrajna elleni agressziója előtt beszélt arról, hogy napjainkban a harmadik világháború zajlik, jóllehet „darabokban”, egymástól távoli hadszíntereken.

Assisi szellemének gyümölcsé, Bergoglio tanításának egyik legfontosabb manifestuma a Fratelli tutti kezdetű enciklika. Hatalmas vízió ez a minden embert átfogó testvériségről mint Isten álmáról és akaratáról velünk, emberekkel kapsolatban. A dokumentumot – saját bevallása szerint – részben az Ahmad et-Tajjeb sejkkel, a kairói Al-Azhar Egyetem főimámjával ápolt barátság ihlette. Az enciklikában a pápa erőteljes szavakkal ítéli el a háborút: „Minden háború rosszabbá teszi a világot, mint amilyen korábban volt. A háború a politika és az emberiség kudarca, szégyenletes kapituláció, veszély a gonosz erővel szemben. Ne állunk meg az elméleti fejtegetésekkel, hanem vegyük észre a sebeket, érintsük meg az áldozatokat testet! (...)

Kérdezzük magukat az áldozatokat!” A másik dokumentum, amely Bergoglio pápaságának maradandó emléke lesz, az Ahmad et-Tajjebbel közösen 2019-ben Abu-Dzabiban aláírt nyilatkozat, amelynek címe: *Dokumentum az emberi testvériségről*. Ebben közösen tesznek tanúságot olyan értékek mellett, mint a béke, a párbeszéd, a vallássabadság, az irgalomra építő igazságosság. Assisi szellemének – és Ferenc, valamint közvetlen elődei pápaságának – meghatározó érdemei vannak abban, hogy a civilizációk 2001. szeptember 11. után sokak által megjósolt összecsapása nem következett be, vagy legalábbis korlátok közt maradt. Ferenc pápasága, ekklesiológia megmutatja, hogy az Egyház egyetemesége nem öncél, hanem a béke és a népek testvériségeinek záloga, hatalmas, talán utolsó erőforrása világunkban. A 20. és 21. századi pápák megértek, hogy az Egyház számára a háború természetellenes – vagy, ahogy a pápa még kérmebben fogalmaz: őrült, szentségtörő – állapot, mert az egy testet tépázza.

Ferenc pápaságának talán legsúlyosabb próbatétele – a covid-19-világjárvány mellett – alighanem az ukraini háború. A pápa nem semleges. Az áldozatok, a meggyötört ukrán nép oldalán áll. De vigyázzat! Az áldozatok lehetnek oroszok is: anyák, akitnek fiaik hősi haláláról táviratot kezbesít a postás. Ferenc nem fogadja el a szembenállás logikáját. Az ellenség nem az orosz, nem ez vagy az a nép, hanem maga a háború. Pápaságának egyik talán legdrámaiabb pillanata volt, amikor 2022. szeptember 30-án, közvetlenül az Úrangyalra imádság előtt Putyin orosz elnök-höz fordult, hogy saját népe iránti szeretetből is lépjön ki az erőszak örvényéből, és hagyja abba a háborút. Zelenszkij ukrán elnököt pedig arra kérte, hogy fontoljon meg minden komoly békékezdeményezést.

Egy nemrég megjelent interjúban a Rómában élő, magyar származású íróről, a több náci haláltábor megtámadó Bruck Edit úgy nyilatkozott, világunk nagy baja az, hogy senki nem hallgatja meg Ferenc pápa szavát. Mintha a falnak beszélne – mondja. Tény, hogy a nagyhatalmak egyelőre a fegyverszállításokban és az általuk elérhetőnek vélt győzelmeiben, vagy legalábbis sikereiben, nem pedig a békében hisznek. Ferenc pápa üzenete nyugtalánító, mert bejárattott és kényelmes válaszaink, reakcióink újragondolását kéri tőlünk: háborúról, békéről, menekültekről, az emberi életek kiseleje-zésének kultúrájáról, és még folytathatnánk a sort. Mindez nem valamelyen ideológia, hanem az evangélium nevében és annak tekintélyével hirdeti. Ha a világ nem hallgatja meg, akkor kezdjük el mi, aikörömmel várjuk hamarosan sorra kerülő magyarországi látogatását pápaságának építő tizedik esztendejében.

Szóke Péter
Fotó: Vatican News

Ferenc pápasága, ekklesiológia megmutatja, hogy az Egyház egyetemesége nem öncél, hanem a béke és a népek testvériségen záloga, hatalmas, talán utolsó erőforrása világunkban

stratégák, diplomataik; a béké a kézműveseire vár. Neki szembe kellett néznie az Irak elleni háborúval, és azzal, hogy minden tekintélye ellenére sincs már meg az ereje ahhoz, hogy megakadályozza azt. XVI. Benedek már a néválasztásával is a béké üzenetét adta a világnak. Tanításában a béké egyszerre jelenik meg ajándékként és feladat-

Időszerűen és személyes hangon

Mérlegen a tízéves pontifikátus

Egy pápa megválasztását minden óriási várakozás követi. Persze az elvárosok legtöbbször egészen különbözőek. Egyesek szerint az Egyházban sürögös változásokra van szükség, és minden reform már is elkerült. Mások szerint az Egyház a változatlanság és a stabilitás szigete kellene hogy legyen, a biztonság megtétesítője egy bizonytalan és folytonosan változó világban. Az előbbi csoportba tartozók kísértése a türelmetlenség, az utóbbi képviselői pedig – akik annak drukkolnak, hogy minden maradjon a régenben – talán leginkább azzal vélkeznek, hogy nem hisznak elégé a Szentlélek Egyházban való működésében. Ennek jele ugyanis az a szorongás és félelem, hogy valaki megváltoztathatja a „hitletéteményt” (*depositum fidei*), és félreformálnyozhatja az Egyház hajóját.

Amikor éppen tiz évvel ezelőtt, 2013. március 13-án a bíborosok konklávéja Jorge Mario Bergoglio, a dél-amerikai jezsuitát választotta meg Péter utódául, a várakozás a tetőfokára hágott. Az egyházi „jobboldal” képviselői attól tartottak, hogy az új pápa szakítani fog két közvetlen elődje, II. János Pál és XVI. Benedek hagyományárt teológiai és egyházpolitikai irányvonalával. A „baloldalt” ezzel szemben az nyugtalánította, hogy Bergoglio esetleg ellen-ségesen viszonyul majd a felszabadítás teológiájához – hiszen fiatal jezsuita elől járó korában voltak ilyen irányú megnyilatkozásai –, és ne adj Isten, hátat fordíthat a szegényeknek. Senki sem merte biztosra venni, hogy vajon folytatni fogja-e a II. Vatikáni Zsinat meghirdetett programját. Egyesek reménykedtek a Római Kúria régóta aktuálisan tartott reformjában, mások – főképp a liberálisabb érzelmi progresszisták – még ennél is messzebbre mentek: a papok nősülésének, sőt a nők pappá szentelésének, valamint az azonos neműek házasságának engedélyezését várták tőle. A hagyományosabb felfogásukból nem lehet túlbecsülni. Miközben rendkívül időszerű, mégis régóta elhanyagolt téma körül zott elő a sublófióból, új húrokat is megpendített. Felrázta például az Egyházat azzal, hogy Jézus misszióra hívó szavát minden keresztenyére érvényesnek nyilvánította (*Evangelii gaudium*); egy programadó enciklikával szellemi-spiritualis hárteret adott a modern emberiség legsúlyosabb kihívásával, az ökológiai válsággal való szembenézéshez (*Laudato si'*); elődeihez hasonlóan hangsúlyozta az evangélium különböző kultúrákba való beépítésének sürgető követelményét (*Querida Amazonia*); fontos lépésekkel tett a családi szeretetre épülő laikus spiritualitás (*Amoris laetitia*), valamint lelkiségelethez (*Gaudete et exsultate*) kidolgozásának irányába; a pápaság történelmében példátlan módon szinódus témájává, majd pedig apostoli exhortáció címzetjévé tette a fiatalokat

A tengerbe veszett menekültek emlékére
– a megválasztást követő első út Lampedusa szigetére (2013. július 8.)

(*Christus vivit*); a „szociális barátság” fogalmával globálisan érvényes javaslatot tett körül égető társadalmi kérdéseinek megoldására (*Fratelli tutti*); valamint hozzájárult a Római Kúria sürgető reformjához (*Praedicate evangelium*).

amely az *Against war: The courage to build peace* [A háború ellen. A béketeremtés bátorssága] címet kapta, szintén erről szól.)

Mindez persze elkerülhetetlenül egyes körök ellenállásába ütközik. Ferenc pápa

Az első szent kapu megnyitása, Irgalmasság szentéve,
Közép-afrikai Köztársaság, Bangui (2015. november 29.)

Ellenzői szerint hajlamos teológiai szempontból nem lehet túlbecsülni. Miközben rendkívül időszerű, mégis régóta elhanyagolt téma körül zott elő a sublófióból, új húrokat is megpendített. Felrázta például az Egyházat azzal, hogy Jézus misszióra hívó szavát minden keresztenyére érvényesnek nyilvánította (*Evangelii gaudium*); egy programadó enciklikával szellemi-spiritualis hárteret adott a modern emberiség legsúlyosabb kihívásával, az ökológiai válsággal való szembenézéshez (*Laudato si'*); elődeihez hasonlóan hangsúlyozta az evangélium különböző kultúrákba való beépítésének sürgető követelményét (*Querida Amazonia*); fontos lépésekkel tett a családi szeretetre épülő laikus spiritualitás (*Amoris laetitia*), valamint lelkiségelethez (*Gaudete et exsultate*) kidolgozásának irányába; a pápaság történelmében példátlan módon szinódus témájává, majd pedig apostoli exhortáció címzetjévé tette a fiatalokat

habozás nélkül kiközösítettek volna bárkit, aki nyíltan szembe mer helyezkedni a pápai *Magisterium* tanításával. Fontos azonban tudatosítani, hogy – a látszat ellenére – a mindenkor ellenzők csak egy hangos, ám elenyésző kisebb séget képviselnek, amely messze a valós arányán és jelentőségen felül szerepel a híradásokban. A világgyűrű túlnyomó része mély lelkei szerezetegységen él Ferenc pápával, sőt – különösen Afrikában, Dél-Amerikában és Ázsiában (azaz a demográfiailag a kereszténység jövőjét jelentő kontinenseken) – teljesen támadatja a kezdeményezéseit.

Bergoglio pedig – aki 1936. december 17-én született –

nyolcvanhat esztendős korát meghazudtoló lendülettel dolgozik tovább. Olyan munkatempót diktál, mintha nem lenne vesztegetni való ideje. Bár a koronavírus-járvány egy időre akadályozta globális lelkipásztori útjait, majd pedig az Európában kitört háború gátolta belső reformtörekvéseinéknél megvalósítását, továbbra is fáradhatatlanul tevékenykedik Krisztus Egyházáért. Meri megmutatni annak emberi arcait is. Talán éppen ebben áll pontifikátusának egyik legnagyobb újdonsága: tiz év alatt személyes hangvételűre hangszerelte át az egyházi *Magisterium* megnyilatkozásait. Mindez persze nem jelent újdonságot, sokkal inkább az eredetéhez való visszatérést: nota bene, a „lelkipásztori jellegű tanítóhivatal” – amelynek felújítását szent elődei (mások mellett XXIII. János és II. János Pál) kezdték meg, s ami Ferenc pápánál csak még kifejezetted formát öltött – valójában a nagy egyházatyká (például Szent Ambrus, Szent Agoston és Nagy Szent Gergely pápa) stílusa. Ők is szabadon beszéltek, és a hívek konkrét kérdéseire igyekeztek megfelelni. Jézus Krisztus üzenete ugyanis elsősorban nem elvont elvekben és magas ideálokban, hanem a keresztenyek életében valósul meg, amelyet az Egyház és annak teológiája szolgálni hivatott. Szeretetközösséggel ez, amelynek nyelvét az emberek az intézményes Egyház határain kívül is pontosan értik.

A magam részéről nem vagyok biztos abban, hogy a katolizmusnak jót tesz, hogy a modern pápák ennyire „kirakatban” élnek. Meglehet, a média folyamatos kíváncsis-kodó érdeklődése inkább árt, semmint használ – bár talán még e „tolakodásnak” is lehetnek pozitívumai. A protesnánsok például világ-szerte egyfajta „szent irigységgel” nézik, hogy a katolikusoknak ilyen erkölcsi tekintélyelbíró globális vezetőjük van. Valóban lehet létjogosultsága annak, hogy – Pál apostol szavával – „látványossága lettünk a világaknak” (1Kor 4,9). Legalábbis abban az egy esetben, ha valaki a lelk hatalmát arra használja fel, hogy a világ élő lelkismerete legyen. Például, hogy felhívja a figyelmet az égbekiáltó társadalmi egyenlőtlenségekre. Márpedig, úgy tűnik, Ferenc pápa

Patsch Ferenc SJ
Fotó: Vatican News

Isten irgalmasságának hírnöke

Az igalom nem merő humanizmus. Az igalom elsődlegesen Isten cselekvése. A jó tettek önmagukban keveset érnek. Nem beágyazottak. Hamar kimerülnek és üressé válnak. A keresztenyek nem humanisták csupán. Ferenc pápa tíz éve tanítja nekünk a szegények evangéliumát, vagyis hogy azoknak a szegényeknek az életét kell elnünk, akik Isten igalmából élnek. Isten igalma az alap és a forrás, és ebből fakad minden más. Ebből fakadnak a jó tettek, ebből fakad aztán a gazdasági reform, és erre épül egy átfogó ökológia is, az integrált emberkép, az emberi működés teljes államállapotához kötődő szabályokkal megoldani. Ez nem egy posztmodern körunkra jellemző *post-truth*, igazság utáni tapasztalat. Nem a relativizmus, ahol minden mindegy, és ahol nem lehet megmondani, hogy mi a jó, és mi a rossz. Nem. Az igalom erkölcsstana azt jelenti, hogy nem berögzült a gondolkodásunk, illetve hogy nyitott marad az új lehetőségek előtt, s tartalmazza az elfogadás és a folyamatos kutatás gesztúsát. Ebben az összefüggésben a tradíció nem múzeum – ahogy Ferenc pápa tanítja –, a doktrína pedig nem statikus, hanem eleven, gyarapszik és fejlődik, abban az értelemben, hogyan erről Szent János

csinyek felemelése. Nem egyszer megható találkozást felidézhetünk – ezek a képek bejárják a világsajtót –, amikor Ferenc pápa súlyos betegekkel fizikailag eltorzult külsejét emberekkel vagy akár fertőzött betegekkel találkozott, magához ölelve őket. Ezek az ölelések túlmutatnak önmagukon. Isten irgalmának szimbólumai, és az egyszeri találkozásoknál többet mutatnak meg.

Az irgalmasság rendkívüli szentévében – amely egy prófétai sugallatra és prófétai erővel létrejővő kezdeményezés volt – Ferenc pápa szerte a világon kinevezte az irgalmasság misszionáriusait. Ezek a papok rendkívüli megbízást kaptak arra, hogy a gyóntatásban különös módon közvetítse Isten irgalmát, főleg a neheznek mutatkozó, megropant házasságok esetében. Az irgalmasság misszionáriusai hoz szólva a pápa nemegyszer az irgalmas atya képére idézte fel. Arra buzdították őket, hogy a példabeszédben atyához hasonlóan ők is Isten irgalmának lelkületével várják a hazatérő bűnösöket. Ferenc idegenkedik a moralizmustól ennek többször hangot adott. Gyakran hangsúlyozza, ugyanis, hogy nem a paramicsokról kell beszálnunk, hanem Isten irgalmát kell megírniuk az embereknek. Az irgalom tudatosítása azt is megmutatja, hogy nem lehet minden problémát biztos reprezentálókkel, egyenletekkel és szabályokkal megoldani. E nem egy posztmodern konfunkra jellemző *post-truth* igazság utáni tapasztalat. Nem a relativizmus, ahol minden mindegy, és ahol nem lehet megmondani, hogy mi jó, és mi a rossz. Nem. Az irgalom erkölcsstana azt jelenti, hogy nem berögzült a gondolat, illetve hogy nyitott marad az új lehetőségek előtt, s tartalmazza az elfogadás élményt a folyamatos kutatás gesztusát. Ebben az összefüggésben a tradíció nem múzeum – ahogy Ferenc pápa tanítja –, doktrína pedig nem statikus, hanem eleven, gyarapszik és fejlődik, abban az értelemben, hogy az őszibútorban.

Henry Newman tanított bennünket. Ez az irgalmasság misszionáriusainak feladata hazánkban is. De erre vonatkozik az *Amoris laetitia* színódus utáni buzdítás sokat vitt. A 351. lábjegyzete is, amely utal arra, hogy a gyóntatószélen nem kínzókamra, hanem az Úr irgalmasságának helye, az Eucharisztia pedig nem a tökekéletesek jutalma, hanem nagylelkű gyógyszer és táplálék a gyengék számára.

Ferenc pápa egyszer arról beszélt, hogy Jónás prófétát azért küldte Isten Ninivébe, hogy Isten irgalmának hírnöke legyen a városban. Nekem azonban nem fülött a foga ehez a küldetéshez. Nem illett bele a gondolkodásába Istennek Ninive iránt tanúsított irgalma. Jónás gondolata az volt, hogy ha egyszer az Úr meghozta a maga törvényét, amelyet teljesíteni kell, akkor a többi már nem a próféta dolga, a többi őt nem érdekli. Akkor nem tartja meg a törvény útványát, azzal neki nem kell foglalkoznia. Ezzel bezárta a lelkében az ajtót Isten tevékenysége előtt. A szíve megkeményedett, amikor Isten irgalmával találta szemben magát. Manapság sokan vagyunk így: szorongó énünk zárt és bezárkózó világából szemlélnünk másokat. Elutasítunk és megvetünk olyanokat, akik az általunk Istennek tulajdonított szabályokon kívül vannak. Csatákat folytatunk mások ellen, önonazonosságunkat feltételezzük. Lelkiismeretünk elszigetelődik. Ideológiára cseréljük ezzel a dogmát – ahogy a pápa mondja –, felelevenítve a manicheizmus hamis gondolkodásmódját, amely jókra és gonoszokra osztotta fel régen a világot. (Saját magunkat persze a jók közé soroljuk ilyenkor.) Erre a magatartásra az egyetlen ellenszer a bűnbánat. Az Isten irgalmában bízva önvizsgálat leleplezi a gonoszt. És akkor visszatérhetünk az Istantól kapott eredeti önonazonosságunkhoz. Jónás ennek felismerésekor hirdetni kezdte a bűnbánatot és Isten irgalmát Ninivében.

Zakeus lehetne a másik példája annak, hogy ki kel

lépnünk a falaink közül. Ő, aki vámszedőként szorongatta a népet, meg akart szabadsulni a saját magányától, önélegűltségétől és elszigetelt lelkismeretétől. Csatlakozott többiekhez. Jézus tanítványa lett. Lejött a fáról: leszállt, és a többiekkel közösséget vállalva hagyta el nemcsak a bűrös életet, de a gőgös elszigeteltséget is. Nem vágásban kereste a hábitát. Önvizsgálatot tanúsított, gyakorolta az alázatot. És ezt segített neki előrelépni, így tudott megtérni, és teret engedni Isten irgalmának. Az önelégűlt gőg gyakran a törzsi megosztottság forrása, amely átszövi a politikát, a társadalmat, a közösségeinket, sőt az Egyházat is. A béke nem valamit hamis irenizmus érvényesítése által következik be az

- egéyenek vagy akár az egyes nemzetek között. Ferenc pápa arra tanít, hogy a béke ezt jelenti: elkezdünk megbízni egy másban, levetjük a góг magatartását, és ebben a pillanatban Isten irgalmát engedjük működni. Kilépve tehát lemondunk az elittudatról, elkezdjük gyakorolni a másik elfogadását, és abban a pillanatban teret adunk az Úr irgalmának.

ret adunk az Ur irgámanak.

Az igralmas Atya azokban cselekszik, aikik tékozlókként hazatérők akarnak lenni, illetve aikik otthon élő cinikusok helyett a remény kilépni vágyó prófétái akarnak lenni. A hamarosan ismét Magyarországra látogató Ferenc pápa tíz éve ezt az üzenetet magyarázza nekünk. Istennek legyen hálá érte!

Gájer László
Fotó: Vatican News

Lackfi János

Isten Árvája

Árva az ember, mondja a pápa,
mert magának teremtette az Isten,
aki magát is árva Istenné teszi értünk,
egymással válhassunk teljessé,
Atya és gyermek. Testvérekké sem
lehetünk, csak általa, benne, vele,
hiszen attól testvérek valakik,
hogy a közös atyától jön testük, vérük.
És láttuk mindannyian árvának
Péter utódját, a nagy Covid idején,
az ürességtől kongó Szent Péter téren,
esőben araszolt, beszél a ferdén táguld
térben, míg a húsvéti kórus jajongása
ki-kicsapott a templomból, világnak
árvaságát vette magára fehér köntösbe
benne tükrözött, milyen védetlenek
vagyunk mindannyian, rács mögött ku
önmagunkkal összezárt járványlakók.
Ő lett árvaságunk, ő tárta kezét helyett
is a teljessége, az üres téren is tömény
Jelenlévő felé. Ő töltötte fel adatainkat,
sóhajainkat, kétségbeesésünket
a mennyei felhőbe helyettünk,
végletesen távol volt tőlünk
és végtelenül közel is egyben.

Csak egy magányos öregember volt, csak valaki, aki egyedül Krisztussal lehet teljessé, csak olyan volt, mint mi mindennyian a zsbongó pixelek túloldalán. És láttam őt a járvány eltakarodtával közelről, döbbenet volt, embersokasággal teltek meg a közterek, hősök lettünk mind a Hősök terén, pár méterre gurult el mellettünk Ferenc, körbejárta a népeket, csecsemőket áldott meg, kezeket szorongatott, mintha nem is létezne félelem, mintha a koronavírus tüskés gombócai egy rossz álam kellékei lettek volna. Fehér ruhában jött a nagy hegesztőmester, hogy egybeforrassza az eget a földdel, Keletet a Nyugattal, magyarokat a nemmagyarokkal, és megváltoztatta hetekre a környék kémiaját, ahogy az arrafelé lakók emlegették ámulattal. Egy magas, hosszúhajú fiatalember, akit a provokáló újságírók meginterjúvoltak, ugyan, mondáná meg, miért van itt, a pápalátogatáson, meglehetősen zavartan felte, itt most szépet, fennköltet kéne zengnie nyilván, de nem igazán vallásos, fogalma sincs, miért jött ki a térré, egyszerűen csak úgy érezte, muszáj kijönnie. Ebbe a belső muszájba kapaszkodom most, világok omlásán, válságok evadába a fehér ruhás figurába, aki értünk Isten árvája, és aki ennek a muszájnak figyelmeztető jele, Lélek lakása, Isten fuvarosa, emberek közös nevezőj

A család küldetése a hit és a szeretet átadása

(Folytatás az 1. oldalról)

A több mint negyven éve íródt, mérföldkőnél számító *Familiaris consortio* II. János Pál világosan megfogalmazta a házasságra való felkészítés sokkal távolabbról való elkezdésének igényét (vö. FC, 66.). A szent pápa ezen óhaját utóda, Ferenc pápa tette konkréttá azzal, hogy 2022-ben megjelentette a *Katekumenális felkészítés a házasságra* című lelkipásztori iránymutatást.

Ferenc pápa tanítása a családról számtalan formában nyilvánul meg: enciklikákban, pápai levelekben, budzításokban, de abban is, hogy az általa meghirdetett első püspöki szinódus témaja a család volt.

A 2015-ben megrendezett rendes püspöki szinódus a családról messzemenően támaszkodott a II. Vatikáni Zsinat óta előterbe került szemléletre, mely szerint az evangélium üzenetének átadására Isten egész népe, jelen esetben a családok, ugyanúgy meghívást kaptak, mint a papok és lelkipásztorok. Kifejezte ezt az a tény is, hogy a szinódus anyagának előkészítéséhez felhasználták a világ katolikus családjainak hozzájárásait. Ezt a konzultációs gyakorlatot ma már széles körben alkalmazza az Egyház a szinodalitásnak mint munkamódszernek és új egyházi működési és „életstílusnak” az elterjesztések.

A püspöki szinódus újra nyomatékosította: „az Egyház legsürgetőbb feladatainak tekinti, hogy mindenkinet hirdesse Isten tervét a házasságról és a családról” (FC, 3).

A családok gondozásánál külön felhívta a figyelmet az irgalmasság lelkületének gyakorlására, a sebzett családok támogatására és az egyházi

rok lelkipásztori ellátásának kérdését sem. Ezzel kapcsolatban elsődleges célként azt fogalmazta meg, hogy ezek a párok ne érezzék kitaszítva magukat az Egyházból, de szereettel meg lehessen értetni velük, hogy amikor az Egyház a házasság felbonthatatlanságát védi, isteni értéket véd.

A püspöki szinódus nyomán megfogalmazott számos lelkipásztori szempontot foglalta keretbe az Amoris laetitia (AL) kezdetű postoli budzítás, amely a családban megélt szeretet örömről szól. Ferenc pápa ebben megerősítette azt a javaslatot, mely szerint minden lelkipásztor és minden katolikus hívő a szeretet és az irgalmasság szellemében forduljon a családok felé, és különösen azok felé, amelyek válságon mennek keresztül.

Ugyanakkor a pápa ezzel nem írta felül az Egyház alapvető tanítását, amely kimondja a házasság felbonthatatlanságát, de új lelkipásztori szempontokat vezetett be, amelyekben az azóta is több pasztorális területen hangsúlyozott lelkipásztori kísérés fontosságára hívta fel a figyelmet. A dokumentumban találkozunk azzal a képpel is, mely szerint a család a szeretetkapcsolatain keresztül a Szentági romság tükréke. A pápa hangsúlyozza, hogy „a családokban megélt szeretet állan-dó erőforrás az Egyház élete számára” (AL, 88). A háztársak életszentségre kaptak meghívást a házasság szentségében. A családnak pedig sajátos lelkisége van, amelyet „családegházként” él meg, és amelynek alapvető küldetése a világ evangelizálása.

2020-ban a Szentatya az apai szerepet állította tanításának fókuszába Patris corde kezdetű apostoli levelével, amelynek útmutatásaira a 2020–2021-es esztendőre meghirdetett Szent József-éven is szerette volna felhívni a figyelmet.

A Szentatya a világjárvány alatt írta meg Szent Józsefről szóló apostoli levelét, egy hétköznapi munkát végző rendkívüli szent méltatását. A Patris corde (Atyai szívvé) kezdetű levelében arra hívja fel a figyelmet, hogy az apák jelenléte a családban és a tár-sadalomban nélkülözhetetlen:

„Apává nem születik, apává válik az ember. És nemcsak azért válik azzá, mert gyermekszületik, hanem azért, mert felelősséggel törődik vele. Válahánykor valaki felelősséget vállal valaki másnak az életéért, bizonyos értelemben apáságot gyakorol irányában.” Ugyanakkor azokra a hétköznapi emberekre is ráirányítja figyelmünket Ferenc pápa, akik – Szent Józsefhez hasonlóan – csöndben, a háttérben teszik a dolgukat, akik egybe-

dőan meghirdette a nagyszü- lők és idősek világnapját, és az első, illetve a második vi-lágnapra írt üzenetében is hangsúlyozta: életünk ezen szakaszában is küldetésünk van. Az Úr az időseket sem hagyja el semmilyen élethelyzetben; családjuknak, a világ-nak szüksége van rájuk, az imáikra, az emlékeikre. 2021-ben a világjárvány megpróbáltatásait hangsúlyozva nagy empatiával bátorította az idő- sek, saját tapasztalatait is

és nem hagyja, hogy a rossz legyőzzen bennünket. Ha bízunk őbenne, erőt találunk majd ahhoz, hogy megsokszorozzuk dicséretünket (vö. Zsolt 71,14–20), és felfedezzük, hogy az öregedés nem csupán a test természetes elhasználódása vagy az idő elkerülhetetlen műlása, hanem a hosszú élet ajándéka.”

Családpasztorációs törek-vései olyan apró, kedves üzenettel bíró gesztszusait is meg kell említeni, mint a cso-

Ferenc pápa 2021-ben bevezette a nagyszülők és idősek világnapját

szövik az életünket, akiket nem ismerünk a plakátokról, címlapokról, mégis rajtuk műlik az életünk. „Kétségtőlők írják történelmünk döntő fontosságú lapjait: az orvosok, az ápolók, a bevásárlóközpontok dolgozói, a takarítók, a gondozók, a szállítók, a rendfenntartók, az önkéntesek, a papok, a szerzetesek és még sokan mások, akik megértették, hogy senki sem me-nekülhet meg egyedül.” Szent Józsefben mindenki megtalálhatja azt a példaképet, támogatót, akit a saját életében is követhet, kérve a kegyelmeket.

Ferenc pápa a család valamennyi tagjára különös figyelmet fordít, értékesnek tart mindenkit, akinek helye és küldetése van a családban. Saját idős korának tapasztalataira is építve és kortársaival empatiát gyakorolva gyengédésséggel fordul az idősek felé. 2021-ben, Szent Anna és Szent Joachim ünnepéhez kapcsoló-

megemlíti: „Az Úr minden közel van hozzáink, minden, új meghívásokkal, új szavakkal, vigasztalásával, de minden közel van hozzáink.” 2022-es üzenetében mélyebben is ki-fejtette az öregkorról vallott nézeteit, meglátásait, és akti-vitásra buzdított: „Az öregkor nem haszonlan az idő, amikor félre kell állunk, és be kell húznunk az evezőket a csónakba, hanem olyan időszak, amikor még gyümölcsöt temremhetünk: új küldetés vár arránk, mely arra hív, hogy a jövőbe tekintsünk.”

Ferenc pápa szembeszál a „leselejtezés kultúrájával”, ki-fejtve: ez „az a mentalitás, amely azt érezte, hogy a legyen-gebbektől, semmi közünk tö-rekenységhöz, és feljogosít arra, hogy azt képzeliük, kük-lön utakon járunk „mi” és „ök”. Az öregkor áldás, ne tekintsük büntetésnek! „Jöhetsz az öregség, és megőszülhetünk, az Úr mégis éltet majd,

portos keresztelek megszer-vezése, amelyek keretében a vatikáni intézmények munka-társai kapnak lehetőséget arra, hogy gyermekeliket a ke-rezsítés szentségében része-sítessék Jézus megkereszte-lésének vasárnapján.

A Szentatya családokér

végzett eddig munkájának

megkoronázása volt a 2022-ben

Rómában, teljesen megújult

formában megrendezett Családok X. Világtalálkozója.

Az új, kis létszámban találkozó, amely a világ valamennyi kontinensé-

és számos népét igazi családok-

küldetésükben, amellyel a

hitet és a szeretetet adják át a

családon belül, és egyúttal se-

gíti a családtagokat abban,

hogy teljesíthessék missziós

küldetésüket a Szentatya szán-

déká szerint, amelyet a 2022.

évi Családok X. Világtalálko-

zójának zárolójára is kifejez:

Legyetek az élő Krisztus jelei!
Ne féljetek attól, amit az Úr kér tőletek, és attól se, hogy nagy-

lelkük legyetek vele!

Nyíljatok meg Krisztus előtt,
hallgassátok őt az imádság csend-jében!

Kiszérjétek azokat, akik gyen-

gebbek, vegyétek gondjaitokba a

magányosakat, a menekülteket,

az elhagyatottakat!

Legyetek egy testvériesebb vi-

lág magjai! Legyetek nagyszívű

családok!

Legyetek a befogadó Egyház

arcá!

Es kérlek benneteket, imádkoz-

zatok, mindig imádkozzatok!

Marton Zsolt püspök

Fotó: Vatican News

Az ember örömkére és nyomorúságára összpontosítva

Beszélgetés Tőzsér Endre piarista szerzetessel, a pápa beszédeinek magyar fordítójával

(Folytatás az 1. oldalról)

Rögtön utána az Új Ember Kiadó megkért, hogy válaszszam ki és fordítsam le a pápa egyik korábbi könyvét. Hárrom hónapról rá, júniusban meg is jelent a *Nyitott ész, hívő szív* című kötet. Hárrom éven át (2014 és 2017 között) a Bonum tévébe jártam, elő adásban tolmacsoltam az általános kihallgatásokat, a vasárnap déli beszédet, a nyilvános szentmiséket, az összes nagybetűi szertartást. 2014-ben fél éven át az Új Ember hetilap kéthetente megjelentette a L'Osservatore Romano magyar változatát, a szövegek nagy többségét én fordítottam. Lényegében azóta fordítom rendszeresen Ferenc pápa beszédeit, szövegeit, de mellette egyéb egyházi, teológiai könyveket, szentszéki megnyalatkozásokat is.

– Van olyan pápai vagy szentszéki szöveg, amelynek a fordításán jelenleg is dolgozik?

– Igen, Ferenc pápa két megnyalatkozását is fordítom: a liturgiáról szóló Desiderio desideravi (*Vagyva vágymat*) kezdetű apostoli levél hamarosan meg is jelenik, most a Római Kúriáról szóló Praedicate evangelium kezdetű apostoli konstitúciót fordítom a Szent István Társulat felkérésére. Talán itt megemlíthetem, hogy ugyancsak náluk fog megjelenni tavasszal Renzo Gerardi A szeretet öröme című erkölcsfilozófiája, amelynek éppen ugyanaz a címe, mint Ferenc pápa Amoris laetitia kezdetű apostoli buzdításáé. Ez a kötet az egész keresztenyé életet a szeretet fényében mutatja be. A fordítása nagy örömet jelentett nekem.

– Az elmúlt tíz év pápai megnyalatkozásainak tükrében melyek azok a témaik, amelyek meghatározzák Ferenc pápa szolgálatát?

– Talán rögtön az Amoris laetitia elindulva úgy is fogalmazhatunk, hogy kulcstéma nála az örökm: legelső apostoli buzdítása, mondhatni pápai programja az evangélium örömről szól (*Evangelii gaudium*), az Amoris laetitia téma a családban megélt szeretet és örökm, a *Gaudete et exsultate* (*Örüljetek és ujjongjatok*) kezdetű buzdításáé pedig az életszentségre szóló meghívás. Pápasága központi témaínak, törekvéseinak mondhatjuk a család megerősítését, a tanúságtevő, örömteli keresztenyé életet, embertársaink és a teremtett világ őrzését, gondozását (átfogó, teljes körű ökológia), az egyetemes testvériség építését minden emberrel (*Fratelli tutti enciklika, Dokumentum am emberi testvériségről*), a Római Kúria reformját, az egyházi személyek által elkövetett visszaélések megalázását és legfőképpen egy szegény, az evangéliumot

megelő. Egyház építését az egyházi élet minden szintjén.

– A Szentatyához megszólásai óta tudjuk, hogy új nyelvezeten szól hozzánk. Miben azonos és miben más ez az elődeihez képest? Tudna említeni néhányat a különleges kifejezései közül?

– Ferenc pápáról minden Ernst F. Schumacher közigazdász A kicsi szép (Small is Beautiful) című könyve jut eszembe, amely 1991-ben jelent meg magyarul. Ferenc pápa egyik fő erőssége, hogy a gesztusok nyelvén beszél. A gesztus minden valami nagy üzenetet hordozó, a szavaknál sokszor hangsabban megszólító kicsi dolog. Ferenc pápa nemegyszer látogat el kicsi, jelentéktelen országokba. Nem véletlen, hogy állandóan a társadalom két legtörékenyebb, „legkiemelkedőbb” rétege – az idősek és a fiatalok – érdekelben emel szót. Számomra a leggyönyörűbb minden az, amikor a tömegben a felnőttek közül alig kilátszó gyermekek tekintetét keresi, öket

simogatja meg, velük fog kezét. A társadalom szemében legértékkelenebb emberekben is Krisztus szépségét látja, és főleg erre tanít bennünket is. A kicsiktől indulva újul meg a társadalom. Ahogyan Schumacher is ír arról, hogy a legnagyobb erőforrásunk az oktatás, Ferenc pápa is sokat foglalkozott a neveléssel-oktatással, most pedig azt szorgalmazza, hogy a társadalom valamennyi szereplője fogjon

össze ennek érdekében (ő kezdeményezte a globális nevelési pakumentumot).

Míg elődeit, II. János Pált és XVI. Benedeket diszkurzív gondolkodónak nevezném, őt inkább intuitívnak. Szereti a képeket, a különleges, erős kifejezések: óv a spirituális Alzheimer-kortól, az autoreferencialitástól, az ideológiai gyarmatosítástól, a leselejtés kultúrájától, a spirituális elvilágiasodástól, a közöny globalizációjától, ugyanakkor arra biztat, hogy örizzük „közös otthonunkat”, törekedjünk az ökológiai megtérésre, kössön össze bennünket a „vér ökumenizmusa”, legyünk „kilépő Egyház”, keressük fel az egzisztenciális perifériákat, hajtsuk végre a gyengédség forradalmát, ismerjük fel a „szomszédunkban élő szenteket”. Időnként új szavakat is alkot, ilyen például a *balconear ige* (a *balcon* szóból: ne az erkélyről figyeljük az eseményeket, vagyis anélkül, hogy részt vennénk bennük), vagy a *primear ige* (Istenről mondja, hogy „első”, azaz szeretetével, irgalmasításával először megelőzését és legfőképpen egy szegény, az evangéliumot

nünket). Nagyon tudatos a szóhasználata, például nem Krisztus helytartójának nevezi magát, hanem Péter utódának. Az egyházi tanítás tekintetében természetesen teljesen összhangban van elődeivel, de bátran előre is lép. Például kezdeményezte A Katolikus Egyház katekizmusának megváltoztatását, így abban már azt olvassuk, hogy „a halál-

az a teológia, amely elméleti szinten marad, inkább ideológiai színezete van, és alkalmasabbnak tűnhet arra, hogy teológiai konferenciákat tartanak róla.”

– Elődeitől eltérően Ferenc pápa apostoli útjairól hataltervét előszeretettel él a szabadon feltett kérdésekre adott válaszok műfajával.

tásait. Interjúkat is ezért ad szinte bárkinek, az egyeneség és a segítő szándék vezeti: meglátásával szívesen segít bárkinek, aki a pápa véleményére kíváncsi.

– Konkrétan hogyan fordít le egy-egy szöveget?

– Általában negyven-hatvan perccel az adott esemény

feltett kérdésre válaszolna. Tehát egyértelműen lelkipásztori szándék vezeti. A betoldásait, változtatásait a munkatársai gyorsan leírják, amikor olasz szövegről van szó. Amikor viszont külföldre megy, akkor a szövegek már nemcsak olaszul vannak készen, hanem hat-hét másik nyelvre is le vannak fordítva (angol, francia, spanyol, német, portugál lengyel és olykor arab). Ilyenkor a pápa jobban figyel arra, hogy lehetőleg ne térjen el az eredetitől, mert akkor az összes többi nyelven is javítani kell a szöveget.

– Milyen nyelvből fordítja a szöveget?

– A pápa szinte minden olaszul beszél, így természetesen olaszból fordítom. Ritkábban az is előfordul, hogy spanyolul beszél (például a Guadalupei Szűz Mária ünnepe alkalmából bemutatott misén vagy egy spanyol sajtóorgánumnak adott interjúban), ilyenkor spanyolból. Mivel a Laudato si' (Áldott légy) kezdetű enciklikának is spanyol az eredeti nyelve, ezért azt is abból fordítottam. Lehetőleg minden a hivatalosnak megjelölt, eredeti nyelvből kell fordítani.

– Miben látja leginkább megerősítőnek Ferenc pápa szolgálatát?

– Az egyik legfőbb biztatása: engedjük, hogy Jézus nézzen bennünket, engedjük, hogy Jézus tekintse rajtunk nyugodjon. Ennek a szerető, irgalmas pillantásnak, befogadásnak az áterzése az igazi forrása a keresztenyé ember belsejének és derűjének. Igaz, hogy az Egyház válságban van, mégis lehetünk örömteli keresztenyek. Ha az Egyház reményt és vigaszt nyújt az embereknek, ha főleg azzal törökik, hogy örömhírt és gyógyírt vigyen nekik, akkor a saját identitásválsága is megtalálja a felépülést, a gyógyulás útját. Nem nehéz párhuzamot vonnom Jézus és Ferenc pápa gondolkodás- és működésmódjá között. Mindketten a konkrét emberre, annak örömrőre vagy éppen nyomorúságára összpontosítanak, és koruk vallásának sok esetben az emberre nem figyelő vagy éppen embertelen, elidegenítő, torz működésmódját teszik szóvá. Számomra a pápa egyik legfőbb felhívása az, hogy ne vallási funkcionáriusok legyünk, hanem örömhírvivők. Az Egyház elsősorban ne vallási szolgáltatásokat nyújtó szervezet legyen, hanem Jézus-kötő, az embereket és a világot szerető, mindenkit testvéreket tekintő, befogadó közösséggel.

Kuzmányi István
Fotó: Vatican News

Ebéd hajléktalanokkal a Vatikánban, a szegények első világnapján, amelyet 2017-ben hirdetett meg Ferenc pápa

büntetés megengedhetetlen”, és az Egyház „küzd annak előttöréséért az egész világban” (KEK, 2267). Véleményem szerint Ferenc pápa tudatosan VI. Pál pápa munikásságát kívánja folytatni, vagyis a zsinat szellemében megújítani az Egyházat, és igyekezni azokat megfordítani, amit ne lehet olyan kérdés, amit ne volna szabad felenni, nem lehetnek tabuk, elhallgatott, elutasított dolgok. Kezdettől fogva mondja, hogy az újságírók, az által, hogy az igazságot firatják, nem az ellenfeleink, hanem a segítőtársaink: hitelesen, igazab életre készítnek bennünket. Ferenc pápa a szinódusok gyakorlatát is megváltoztatta ezen a téren: korábban a felszólalni kívánó püspökök előre le kellett adniuk a felszólalásuk szövegét, és csak az hangozhatott el, amit a szervezők engedélyeztek, tehát cenzúrázták őket. Többé nincs ilyen, mindenki nyíltan, cenzúra nélkül elmondhatja, amit gondol. Ugyanerre biztatta a fiatalokat is a róluk szóló szinódus előtti találkozások alkalmával. Ugyanebben a szellemben változtatta meg az *ad limina* látogatások lebonyolítását is: korábban a pápák háttérinformációk alapján egy előre megírt beszédet olvastak fel a püspökök látogatásakor. Ferenc pápa azt mondta: ez nem egészen tiszteletes, ö nem akarja a püspököket a hármat mögött kaptott információk alapján erre arra biztatni. Legyünk egyenesek: ők maguk mondják el, mi foglalkoztatja őket, milyen kérdéseik vannak, és ő szívesen megosztja velük a meglá-

Miért tarthatja ezt fontosnak?

– Nagyon fontos számára a nyíltág, a transzparencia, az összintes beszéd, a bátor szembenézés a tényekkel (gyakran beszél az apostoloknál már megjelenő *parrhészíráról*): nem lehet olyan kérdés, amit ne volna szabad felenni, nem lehetnek tabuk, elhallgatott, elutasított dolgok. Kezdettől fogva mondja, hogy az újságírók, az által, hogy az igazságot firatják, nem az ellenfeleink, hanem a segítőtársaink: hitelesen, igazab életre készítnek bennünket. Ferenc pápa a szinódusok gyakorlatát is megváltoztatta ezen a téren: korábban a felszólalni kívánó püspökök előre le kellett adniuk a felszólalásuk szövegét, és csak az hangozhatott el, amit a szervezők engedélyeztek, tehát cenzúrázták őket. Többé nincs ilyen, mindenki nyíltan, cenzúra nélkül elmondhatja, amit gondol. Ugyanerre biztatta a fiatalokat is a róluk szóló szinódus előtti találkozások alkalmával. Ugyanebben a szellemben változtatta meg az *ad limina* látogatások lebonyolítását is: korábban a pápák háttérinformációk alapján egy előre megírt beszédet olvastak fel a püspökök látogatásakor. Ferenc pápa azt mondta: ez nem egészen tiszteletes, ö nem akarja a püspököket a hármat mögött kaptott információk alapján erre arra biztatni. Legyünk egyenesek: ők maguk mondják el, mi foglalkoztatja őket, milyen kérdéseik vannak, és ő szívesen megosztja velük a meglá-

– Úgy tűnik, Ferenc pápa az elődeihez képest sokkal többször tér el az előre megírt szövegtől. Hogyan látja, mi lehet ennek az oka, miért lehet ez fontos neki?

– Ferenc pápa nagyon szeret közvetlen kapcsolatban lenni az emberekkel: azt akarja, hogy megszólítva érezzék magukat. Ezért hajlik arra, hogy a beszédeit kissé beszélgetésekkel alakítsa, úgy, mint ha élő párbeszédben magyarázná a téma, mintha egy épp

A Laudato si' Ferenc pápája

Akörnyezettel pedig jelenleg elég rosszul áll a kapcsolatunk, nem igaz?" – kérdezte Ferenc pápa mindenki által a megválasztása utáni első napokban a sajtó képviselőivel tartott találkozásán. Arról kérdezték ugyanis az újságírók, hogy miért választotta a Ferenc nevet. Assisi szentje nevének felvételével – válaszolta – egrészt a „szegény és a szegényekért élő Egyházra” szeretne utalni, ami a legmélyebb vágai között szerepel; másrészt a békéért való aggodalmat és tenni akarást is ki akarja fejezni; harmadikról pedig Szent Ferencnek a teremtett világgal való egyedülálló kapcsolatában látja annak modelljét, ahogyan ő a világot szeretné ráébreszteni a környezet iránti felelősségre. Világossá tette tehát, hogy az ő nézőpontjából a teremtés iránti elkötelezettség egy irányba esik a peremre szorított, mellőzött emberekkel való tördéssel. Mellesleg pedig mindenki által adott közvetlen kommunikációs stílusára is, amikor a fent idézett mondatát valójában nem a „nem igaz?” szavakkal zárta, hanem a hétköznapi beszédben gyakran használt, ám elég nehezen körülhatárolható jelentésű olasz „beh” – magyarul leginkább „bö”-ként visszaadható – szócskával, alaposan feladvá ezzel a leckét a *L'Osservatore Romano*, a Vatikán hivatalos lapja addig más pápai stílushoz szokott újságíróinak, hogyan is közöljék a szavait nyomatásban.

A szegények és a Föld kiáltása – ezek a pápasága első napjaiban mindenki által tisztázott fő hangsúlyok jelennek meg aztán a 2015-ben kiadott *Laudato si'* enciklikájában is. A magyarral fordítva Áldott légy kezdetű pápai körlevelet sokan leegyszerűsítve „zöld enciklikának” tartják, holott igazából sokkal szélesebb értelemben illeszkedik a pápák társadalmi üzeneteinek sorába, amely XIII. Leó *Rerum novarum* körlevelével kezdődött, és azóta, különösen a 20. század közepétől, szinte minden pápa hozzáttette a maga többletét. Mit ért Ferenc pápa a teremtésvédelem és a szegények iránti elkötelezettség egybeesésén, miért „társadalmi enciklikája” a teremtésvédelmet középpontba állító – és Assisi Szent Ferenc *Naphimnuszából* kölcsonzött című, kezdetű – dokumentum? „Ezek a problémák szorosan kapcsolódnak a selejtezés kultúrájához, amely egyaránt érinti a kirekesztett embereket és a gyorsan hulladékká váló dolgokat” – írja az enciklika 22. pontjában, a környezetszenyezésről beszélve. A hatállommal és befolyással rendelkező, gazdag emberek, csoportok, országok magatartásában a pápa erős párhuzamot lát aközött, ahogyan a számunkra jelentéktelennek tűnő, nekünk ártani, rajtunk bosszút álni nem tudó, eszközökkel, kiszolgáltatott emberekkel bánnunk. A körlevél stílusa szintén párhuzamba állítható a fent emlegetett első megszólalásával. Sokkal köz-

vetlenebb, közérthetőbb ugyanis, mint azt az olvasó egy pápai enciklikától várna, és szánt szándékkal ilyen: azért, hogy lehetőleg minél többen értsék, mélyreható teológiai vagy szakmai előismeret nélküli is.

De nemcsak Ferenc pápa első megnyilvánulásaira és a *Laudato si'*-re, hanem egész pápaságára jellemzőek ezek az irányultságok. Rengeteg, azóta tett gesztusa, megnyilatkozása, döntése mutatja, hogy ez a két fókusz: a kiszolgáltatott emberek és a kiszolgáltatott természet, teremtett világ képviselője – és ennek mindenki számára érthetővé tétele – állandó célja párbeszágának. Nyugodtan beszélhetünk tehát egy nézőpontból „a *Laudato si'* Ferenc pápájáról”.

Fontos kérdés azonban, hogy értjük-e őt igazán, amikor így nyilvánul meg. Ez különösen elő kérdezés számunkra, magyarok számára most, amikor arra készülnünk, hogy Budapestre érkezik hozzánk, és feltehetőleg szeretnénk értő füllel hallgatni, amit mondani akar nekünk. Ferenc pápa üzeneteinek megértését nem nehezít valamelyen teológiai szakszargon használata – sem az enciklikában, sem egyéb megnyilvánulásaiban nem jellemző ez –, mégis azt tapasztaljuk, hogy sokszor nehezen

Fogadás a Fehér Házban – a „benzinfaló” országában egy Fiat 500L-lel

elenyésző kisebbsége járt a „szegény Déli” országában úgy, hogy valódi tapasztalata lehetne az ott élők minden napjairól (a médiáni keresztlú szerzett benyomások pedig erősen megszűrtek, és nem hatnak „bőrünkön érzett” valóságként). Ferenc pápa viszont innen jön, és tudatosan ezt a „másik oldalt” képviseli. Vagy mondhatjuk úgy is, a Föld lakosságának sokkal na-

az emberiség és a teremtés sokkal nagyobb egységében.

Időnként hallani olyan véleményeket, hogy a „*Laudato si'* pápája” nem érti Európát, nem láta át a gondjainkat, és neki kellene idomulnia Európa jellemzőihez. De messze nem igaz, hogy ne értené Európát: európai gyökerei vannak, Európában tanult, ismeri ezt a világot, és össze tudja vetni más világ részek, elsősor-

az, hogy mára már hanyán és azokban mennyi ember ismerte meg az evangéliumot, akkor azt is meg kell értenünk, hogy ők így Krisztus Egyházának teljes értékű tagjaivá váltak, hitük, szükségleteik és fell fogásuk az Egyház valódi alakító erejével lett, mégpedig, ha számarányukat tekintjük, akkor messze túlnyomó arányban... Az örömhír innen, a mi civilizációkból indult ki, de Jézus nem az uralkodást, hanem a szolgálatot, és nem az európási, hanem az evangélium hirdetését bíta ránk! Az Egyház középpontja pedig valójában nem Európában, hanem Krisztusban van.

Mindez arra a belátásra kell hogy vezessen mincket, hogy nem Ferenc pápának kell megváltoztatnia látásmódját, mivel „Európába került”, hanem éppen azért ültette őt a Szentlélek a római püspöki székbe, hogy az általa hozott friss látásmódot befogadva, az ő vezetével mi tágításuk a látásunkat világegyházivá, világ-méretűvé. Ha furcsának találjuk őt, az nem azért van, mert ő nem ért mincket, hanem azért, mert mi nem értjük még őt! Kétségtelenül nem könnyű feladat ez számunkra, és ahogy pápaságának tíz éve, annak küzdelmei és útteresései mutatják, még korántsem zártult le ez a folyamat. Erre a szemlélt-váltásra szeretne ösztönözni, s ennek fő vonalait ígyekszik megmutatni az Áldott légy enciklika és minden, amit Ferenc pápa azon túl és azóta is annak szellemében tett.

Mit ért Ferenc pápa a teremtésvédelem, ami annak az egyik sokszor használt összefoglaló kifejezése, amit az enciklikában „átfogó ökológiai” nevez meg újra és újra? Nem a „világ” valamilyen ideológiai vagy politikai törekvéseinak naiv beemelését az Egyház bensejébe, ami magával hozzá az azt képviselő különböző mozgalmak, érdekcsoportok egyéb törekvéseinak kiszolgálását is. A teremtésvédelem (az Egyház és a világ „zsinat” felfogású kapcsolatának részeként) azt jelenti, hogy felismerjük az emberiség küszködésének, megoldáskeresésének komoly

és felelős voltát, és megpróbáljuk azt a magunk sajátos értékeivel, a nekünk adott krisztusi többlettel megtámadatni és „megemelni”, természetföldi dimenzióba is tágítani. Látva tehát a mai világ ökológiai aggódalmát, krisztusi szeretettel melléállunk, és engedjük, hogy Krisztus jelenléte, a Szentlélek ereje válaszszá váljon arra bennünk. A *Laudato si'*-ben Ferenc pápa többször is kimondja ezt. A 63. pontban például így ír: „Ha figyelembe vesszük a környezeti visság bonyolultságát és szerteágazó okait, el kell ismernünk, hogy a megoldások nem származhatnak a valóság egyetlen értelmezési és alakítási módjából. Oda kell fordulnunk a népek kulturális gazdaságára, a művészettel és a költészet, a belső élet és a lelkiség felé is. Ha valóban olyan ökológiát akarunk ki-alakítani, amely lehetővé teszi, hogy minden helyreállítsunk, amit tönkretettünk, akkor egyetlen tudományágot és a bölcsesség egyetlen formáját, így a saját nyelvezetét használó vallásit sem szabad figyelmen kívül hagyni.”

A teremtésvédelem tehát egységvállalás az egész emberiséggel, és egyúttal jézusi sajátosságunk, tőle kapott különös pozitív kifejtése és felkínálása, amely valódi evangéliumi magatárássá – és egészen a mai emberiségre szabott evangelizációvá is képes válni.

A *Laudato si'* Ferenc pápája emellett a bizalom tanúságtervője is. Ó hisz az ember eredendő istenképiségeiben és a jó irányába való változás képességeiben, „(...) mivel tudjuk, hogy a dolgokon lehet változtatni” – ígyekszik átadni meggyőződését az enciklika 13. pontjában. A különösen szép 205. pontban pedig így tesz híjet az Istentől alkott emberjára hivatalára mellett: „De nincs minden veszve, mert az emberek, akik képesek véglegesítik lealacsonyodni, képesek felemelkedni, újra a jót választani és megújulni is, minden rájuk erőltetett mentális és társadalmi korlátozás ellenére. Képesek őszintén magukban nézni, rádöbbenni megcsömörölttségükre, és az igazi szabadság felé vezető, új utakra lépni. Nincsenek rendszerük, amelyek teljesen kiirtanák a jóra, az igazságra és a szépségre való nyitottságot, sem azt a válaszadó képességet, amelyet Isten folyamatosan bátorít az emberi szív legmélyén. minden embertől kérem, aki e világban él, hogy ne felejtse el ezt a méltóságát, amelyet mindenkinél sincs jog elvenni tőle.”

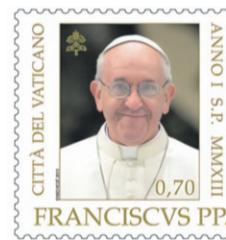
Sikeress-e tíz év távlatából visszanézve a *Laudato si'* Ferenc pápája, vagy Ferenc pápának a *Laudato si'*-ben meghirdetett programja? Ennek a törekvésnek a sikerét, bármennyire sürgetők legyenek is a környezeti kihívások, nem néhány évben lehet mérni. Olyan látókörtárgulás, a küldetés újrafelismerése és ehhez szükséges evangéliumi ön-újramegértés – vagy legalábbis erre való meghívás – része ez ugyanis az Egyhában, amelynek értéke talán csak az üdvösségtörténet teljes távlatában tehető mérlegre.

Nobilis Márió

Fotó: Vatican News

Ferenc pápától Neked

A Levél Egy üzenet a Földünkért

Magyar filmbemutató és kerekasztal-beszélgetés

2023. 04. 19-én 17:30-tól

Párbeszéd Háza

1085 Budapest, Horánszky u. 20.

Szervezők: Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Caritas in Veritate Bizottsága
és a Faludi Ferenc Jezsuita Akadémia

TheLetterFilm.org

értik, furcsállják, néha nem is szívesen hallgatják, olykor vitatják, félreérlik a mondaniáját, vagy alkalomadtán szándékosan kiforgatják a szavait. És minden elsősorban az „északi világban”, a magát fejlettnek tartó civilizációkban tapasztalható – így nálunk, Magyarországon is. Mi is a világ gazdag kisebbségeibe tarozunk. Akkor is, ha talán szerepjük hátrányos helyzetüknek tekinteni magunkat, olyanoknak, akiknek nem jut mindenből, amiben a nálunk is gazdagabb országok lakói részesülnek. Valójában azonban a világ népességének túlnyomó többsége sokkal kevesebb lehetőséggel, korlátozottabban életkörülményekkel kénytelen beérni, mint mi.

Miért nehéz tehát itt, a „fejlett” nyugati világban érteni a *Laudato si'* Ferenc pápáját? Éppen azért, mert ő a világ másik részét képviseli, amelyről a mi viszonyaink közzött a legtöbbnek nincs saját ismeretük. A magyar emberek

gyobb, túlnyomó részét. Azt a nagy többséget, amelyet – ha nem akarunk a „selejtezés kultúrájának” vakságába esni – nemcsak hogy figyelembe kell vennünk, de be kell látunk, hogy az ó élethelyzetüknek, létszükségleteiknek előnyt kell élvezniük a mi megszokásainkkal és (nem szükségleteinkkel, hanem) igényeinkkel szemben. Mi egy hagyományos, sokáig uralkodó, valójában azonban egy értékes, de – ma már határozottan kisebbséget jelentő és – főleg ez a gond – kivételezett civilizáció nézőpontjából látjuk a világot, ő viszont egy sokkal nagyobb távlatú, az emberiség jóval nagyobb részét és a teremtés lényegesen szélesebb körű egységet átfogó szemléletmóddal érkezett a Szentlélek akaratából a világgyógyász vezetői pozíciójába. Nem azt szeretné, hogy adjuk fel a kultúrákat, hanem hogy ébredjünk rá annak valódi arányára, helyére és Isten ismérőként feladatára

ban Latin-Amerika problémáival. Természetesen vannak olyan egyedi kérdések, kulturális jellegzetességek, amelyeket érdemes megértenie, elsa-játítania, ha egy-egy európai országot meglátogat, de ezek nem olyan lényegiek, hogy felülről alapvető irányultságát (és hasonló helyzetben bármelyikünk hasonló feladatot szembesülne). Ő pedig tudatában van tökéletlenségeinek és imáikra való rászorultságának. Az a félreérítés is ott állhat az ilyen vélemények mögött, hogy mivel Róma, az Egyház középpontja Európában van, ezért az Egyházban alapvetően „európai módra” kellettne gondolkodni. Nos, ez nem áll összhangban magával az evangéliummal sem, amelynek végén Jézus azzal bízza meg apostolait, hogy menjene el az egész világra, hirdessek az evangéliumot minden teremtménynek (vö. Mk 16,15), és tegyenek tanítványává minden népet (vö. Mt 28,19). Ha ennek alapján örvendezünk

„Megkönyörült, és kiválasztotta”

Tíz év a képek tükrében

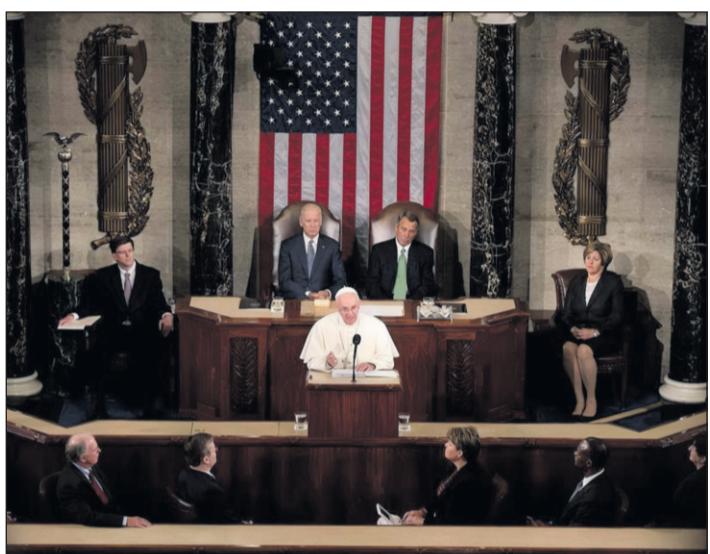
A béke fájának ültetése a vatikáni kertekben

Zarándoklat Redipugliában az I. világháború centenáriumán

Barátok találkozása a Siratófalon

A pápák közül elsőként mond beszédet a washingtoni Capitoliumban

Történelmi találkozó Kubában

Statio Orbis szentmisse a budapesti Hősök terén

Látogatónak San Giovanni Rotondóban

Ferenc pápa imádsága a Szent Péter-bazilika előtti üres téren a covid-járvány kezdetén

Történelmi látogatás Irakban

Bocsánatkérés a kanadai őslakosoktól

Imádság Malmőben a reformáció ötszázadik évfordulóján